

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»

Кафедра педагогіки та психології

РОБОЧА ПРОГРАМА
освітнього компонента

ОДФ 2. 10 Основи природознавства з методикою ознайомлення з природою

підготовки бакалаврів
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань Освіта/ Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 012 Дошкільна освіта
(код і найменування спеціальності)

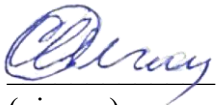
2024 рік

Робоча програма освітнього компонента ОДФ 2. 10 Основи природознавства з методикою ознайомлення з природою спеціальності 012 Дошкільна освіта освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів для здобувачів вищої освіти 2 курсу.

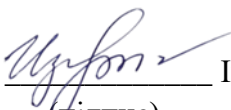
Розробник Печка Л. Є., кандидат пед. наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол від «26» серпня 2024 року № 01

Зав. кафедри Станіслав САПОЖНИКОВ, д. пед. н., професор
(підпис)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «28» серпня 2024 р.

Завідувач навчально-методичного відділу Інна ЗЕРКАЛЬ
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання	українська	українська
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	ОДФ 2. 01 Вступ до спеціальності та професійна етика ОДФ 2. 03 Педагогіка загальна ОДФ 2. 04 Педагогіка раннього дитинства ОДФ 2. 06 Психологія загальна ОДФ 2. 08 Психологія дитяча з практикумом ОДФ 2. 21 Інклюзивна освіта	
Курс	2	2
Семестр	3	4-5
Загальний обсяг годин / кредитів	150/5	150/5
Кількість змістовних модулів	5	5
Годин на аудиторне вивчення	60	20
Годин на самостійне вивчення	90	130
Форма підсумкового контролю	іспит	іспит

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Основи природознавства з методикою ознайомлення з природою» є формування професійної компетентності майбутніх фахівців, яка передбачає опанування системи знань та педагогічного інструментарію ознайомлення дітей дошкільного віку з об'єктами та явищами природи для формування екологічної свідомості особистості.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- оволодіння здобувачами освіти теоретичними основами методики ознайомлення дошкільників з природою, набуття ними практичних умінь планування і здійснення освітньої діяльності під час організації і проведення різних форм роботи з дошкільниками, які здійснюються на основі знань про природу Космосу, знань про особливості життя рослин і тварин, явищ і зміни в живій і неживій природі рідного краю в певний сезон з урахуванням вікових особливостей дітей та змісту програм розвитку дошкільників;
- оволодіння методами ознайомлення дітей з природою;
- формування уміння доцільно використовувати форми організації взаємодії дорослого і дитини в процесі пізнання світу природи.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Інтегральна компетентність ІК

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (КЗ)

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (КС)

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації, зокрема англomовними джерелами.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини

Програмні результати навчання

ПР-1. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-4. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-5. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-6. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР-7. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-8. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Природа Космосу. Природа України

Тема 1. Природа Космосу. Природні умови України

Всесвіт. Галактики. Поняття про космічний простір. Зірки. Сузір'я. Сонце – зірка – джерело тепла і світла. Утворення, розміщення, будова Сонця. Основні відомості про Сонячну систему. Планети Сонячної системи. їх загальна характеристика. Астероїди. Комети. Метеорити. Супутники. Місяць – супутник Землі. Основні відомості про Місяць. Фази місяця. Планета Земля, її місце в Сонячній системі. Будова Землі. Географічні оболонки Землі. Річний рух Землі.

Поняття про рельєф. Особливості рельєфу України. Характеристика основних височин і низовин України. Гірські райони. Використання краєвидів у роботі з дошкільниками.

Загальна характеристика клімату України, його закономірності. Основні клімаутворюючі фактори. Характеристика основних метеорологічних елементів. Несприятливі метеорологічні явища. Наукове та народне прогнозування погоди. Використання місцевих ознак в роботі з дітьми.

Ґрунти України. Морфологічні ознаки ґрунту. Типи ґрунтів. Роль ґрунтів, проблеми їх охорони. Формування бережного ставлення до ґрунтів в дошкільному віці.

Води України. Характеристика морів України. Річки України. Озера і лимани. Водосховища і ставки. Використання їх у навчально-виховній роботі з дошкільниками.

Тема 2. Рослинний світ України

Загальна характеристика царства рослин. Значення рослин в природі та житті людини. Характеристика рослинності України. Поняття про фітоценоз як природне рослинне угруповання. Ознаки та характеристика основних фітоценозів України – ліса, лук, водойм.

Рослини лісу.

Значення лісів в природі і житті людини. хвойні, листяні і мішані ліси. Характеристика основних ярусів лісової рослинності. Ознайомлення дошкільників з рослинами.

Рослини луків.

Види луків – заплавні, суходільні, гірські. Особливості рослинності луків. Характеристика найбільш поширених злаків, бобових, різнотрав'я, осок.

Рослини водойм.

Рослини водойм, їх особливості. Характеристика основних ярусів рослин водойм. Специфіка ярусності розташування рослин у водоймах.

Ознайомлення дошкільників з рослинами водойм.

Тема 3. Тваринний світ України

Різноманітність тваринного світу України. значення тварин у природі: формування ландшафту, вплив на рослинний покрив, очищення природного середовища, роль у житті людини.

Характеристика основних систематичних груп тварин.

Підцарство найпростіші, їх роль у житті людини.

Типи: Кишковопорожнинні. Ознайомлення дошкільників з медузами.

Тип Кільчасті черви. Ознайомлення дошкільників з деякими представниками кільчастих червів.

Тип Молюски. Особливості їх будови. Ознайомлення дітей з окремими представниками класу двостулкових та черевоногих молюсків.

Тип Членистоногі. Особливості їх будови та пристосувань до різноманітного способу життя. Ознайомлення дошкільників з представниками класу ракоподібних, павукоподібних, комах. Ознайомлення дошкільників з рибами. Особливості будови риб.

Клас земноводні. Особливості будови. Хвостаті і безхвості земноводні. Ознайомлення дошкільників з окремим представниками, їх значення в природі.

Клас плазуни. Особливості будови, значення. Черепахи. Лускаті плазуни. Ознайомлення дошкільників з цікавими представниками класу.

Клас птахи. Особливості будови, пристосування до повітряного способу життя, значення. Характеристика рядів. Ознайомлення дітей з окремими представниками цих родин.

Клас ссавці. Особливості будови. Значення. Характеристика рядів: комахоїдні, зайцеподібні, гризуни, китоподібні, хижі, парнокопитні. Ознайомлення дітей з найбільш поширеними представниками класу ссавців.

Цікаві тварини планети. Тварини – барометри, сейсмографи, санітари, рекордсмени, велетні, карлики, характеристика окремих представників.

Ознайомлення дошкільників з деякими представниками, їх значення.

Природні зони: зона мішаних лісів, лісостепова зона, степи, середньоземноморські субтропіки.

Флора України. Природні рослинні угруповання – фітоценози. Характеристика рослинності природних зон. Отруйні рослини, правила поводження з ними. Рослини, які мають цілющі властивості. Культурні рослини, що вирощують на Дніпропетровщині, їх значення для життя людини.

Фауна України. Загальна характеристика видового складу тваринного світу.

Найбільш типові представники рослинного і тваринного світу Дніпропетровщини. Пристосування до умов існування.

Література [О. 1, 2, 3, 4; Д. 1,3, 5]

Змістовий модуль 2. Куток природи та ділянка закладу дошкільної освіти

Тема 4. Природне розвивальне середовище – складова формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку

Природне розвивальне середовище – система матеріальних динамічних і змінних об'єктів діяльності дитини дошкільного віку.

Значення природного розвивального середовища у формуванні природничо-екологічної компетенції дошкільника (створення повноцінного всебічного розвитку дітей; реалізація програмового змісту навчально-виховної роботи; опора на особистісну орієнтовану модель взаємодії між педагогом і дітьми; забезпечення інтересів дитини, задоволення її природних нахилів і потреб; наповнення новизною розвивального характеру середовища, забезпечення складових елементів та їх варіативність.

Складові компоненти природно-розвивального середовища у ЗДО:

традиційні; нетрадиційні: екологічна стежина, майданчик природи, куток лісу, луку, водойми.

Література [О 1, 2, 3, 5; Д 1,, 5, 6, 7]

Тема 5. Куток природи в закладі дошкільної освіти

Необхідність організації куточка природи, його навчально-виховне значення. Розміщення і обладнання куточка природи. Створення науково-природничого центру в куточку природи. Вимоги до його обладнання.

Правила підбору об'єктів для кутка природи: врахування можливостей утримання об'єкта в умовах жилого приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програм, доступність для догляду тощо, та тимчасові мешканці куточка природи.

Кімнатні рослини кутка природи і зимового саду (красиво квітучі, декоративно-листяні, цибулинні, виткі, ампельні, сукуленти): походження біологічна характеристика, особливості догляду, використання.

Утримання риб у кутку природи. Риби місцевих водойм і екзотичні риби: біологія, умови утримання. Влаштування акваріуму і догляд за ним.

Птахи в кутку природи. Утримання в кутку природи папуг, канарок, щиглів, їх біологія та умови утримання.

Ссавці – постійні мешканці кутка природи: морська свинка, хом'ячок. Біологія тварин та умови утримання.

Тимчасові мешканці кутка природи: безхребетні тварини (молюски, ракоподібні, комахи) та хребетні (земноводні, плазуни, ссавці, птахи). Біологія тварин та умови утримання. Сезонні зміни в об'єктах кутка природи

Література [О. 1, 2, 4, Д. 1, 2, 3]

Тема 6 Ділянка закладу дошкільної освіти

Значення ділянки для реалізації змісту і завдань щодо формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Вимоги до планування та озеленення ділянки закладу дошкільної освіти. Вибір та розміщення дерев, кущів, витких рослин. Влаштування газонів на ділянці.

Вибір місця для квітника. Планування та форми квітників (клумби, рабатки, бордюри, альпійські гірки, міксбордери). Підбір декоративних квіткових рослин для квітника: однорічні, дворічні, багаторічні з урахуванням строків цвітіння та естетичних вимог. Вирощування квітів у квітнику, догляд за ними. Збір насіння. Зимове зберігання бульб та цибулин. Зрізання квітів. Складання букетів. Зміст роботи з ознайомлення дошкільників з декоративними квітами.

Вибір місця та планування городу на ділянці дошкільного закладу. Загальна характеристика овочевих культур, рекомендованих для вирощування в закладі дошкільної освіти. Особливості вирощування овочів (городня сівозміна, обробіток і удобрення ґрунту, підготовка розсади і висаджування її у ґрунт). Догляд за рослинами городу. Механічні та біологічні методи боротьби з хворобами та шкідниками рослин.

Добір плодкових дерев та ягідних кущів. Розміщення плодово-ягідних культур на земельній ділянці. Підготовка ділянки, ям та саджанців до садіння. Посадка плодкових дерев та ягідних кущів. Догляд за садом. Захист плодово-ягідних рослин від шкідників. Зміст роботи щодо ознайомлення дітей дошкільного віку з рослинами саду. Участь дітей у зборі урожаю

Література [О. 1, 2, 4, Д. 1, 2, 3]

Змістовий модуль 3. Методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою.

Тема 7. Різноманітність і класифікація методів. Спостереження – основний метод формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку

Єдність чуттєвого та раціонального в пізнанні природи дітьми дошкільного віку. Загальна характеристика методів ознайомлення дошкільників з природою. Класифікація методів ознайомлення дітей з природою. Взаємозв'язок методів. Пріоритет методів (наочних і практичних), що забезпечують безпосереднє і дійове ознайомлення дошкільників з природою. Їх значення. Зумовленість вибору методів і прийомів особливістю пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку, конкретними завданнями ознайомлення дітей з природою на різних етапах засвоєння знань.

Значення спостережень у природі щодо формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Педагоги-класики Я. Коменський, С. Русова, В. Сухомлинський про роль спостережень у природі у формуванні особистості дитини.

Зв'язок спостережень з різними видами діяльності дітей. Види спостережень і їх зміст у кожній віковій групі. Методика організації та проведення спостережень з дітьми різного віку. Основні етапи процесу спостереження. Послідовність розгляду рослин і тварин, об'єктів та явищ неживої природи. Прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей у процесі спостереження. Підготовка вихователя до проведення спостережень.

Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей дошкільного віку з природою

Особливості використання ілюстративного матеріалу в процесі ознайомлення дошкільників з природою. Вимоги до ілюстративного матеріалу. Види ілюстративного матеріалу, місце, значення, підбір і методика використання в роботі з дітьми різного віку. Своєрідність використання репродукцій пейзажу, натюрморту в роботі з дітьми.

Використання технічних засобів навчання (діафільми, діапозитиви, кінофільми, телепередачі, відео та аудіо записи, радіопередачі).

Література [О. 1, 2, 4, Д. 1, 2, 3]

Тема 8. Практичні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою.

Праця в природі як один з основних методів формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Погляди видатних педагогів М. Монтессорі, С. Русової, А. Макаренка про значення праці в природі для формування особистості дитини.

Навчально-виховне значення праці, її своєрідність. Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей. Види та зміст праці дітей у природі в різних вікових групах. Форми організації праці дітей у природі. Методика керівництва різними формами організації праці дітей різного віку.

Нескладні досліди як метод безпосереднього ознайомлення дітей з природою. Значення, зміст дослідів, що проводяться з об'єктами неживої природи, рослинами, тваринами. Методика організації та проведення дослідів з дітьми різного віку. Організація діяльності дітей у науково-природничому центрі.

Тема 9. Словесні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою

Використання словесних методів щодо формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Зв'язок словесних методів з методами безпосереднього ознайомлення дітей з природою. Вітчизняні педагоги В. Сухомлинський про значення розповіді в ознайомленні дітей з природою. Розповіді вихователя, види розповідей. Словесні логічні завдання як різновид розповіді. Використання художньої природознавчої літератури, українського фольклору, сучасної літератури в процесі ознайомлення дошкільників з природою. Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід, їх зміст. Вимоги до проведення бесід, методика проведення.

Література [О. 1, 2, 4, Д. 1, 2, 3]

Змістовий модуль 4. Форми організації та планування роботи з ознайомлення дітей з природою

Тема 10. Форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природою

Зміст теми. Форми організації дітей (колективна, групова, індивідуальна) при ознайомленні дітей з природою.

Значення і місце занять у системі роботи щодо формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку (комбіновані, інтегровані, комплексні, сюжетні). Підготовка вихователя до заняття: визначення змісту знань, умінь і навичок, що формуються на занятті, виходячи з вимог програми; відбір матеріалу для заняття; використання різноманітних методів і прийомів навчання на заняттях відповідно до завдань програми, місця заняття у системі роботи, віку дітей.

Методика організації і проведення природознавчих занять з дітьми різного віку. Особливості проведення ігор-занять з дітьми раннього віку. Використання на заняттях досвіду і знань дітей, що отримані у повсякденному житті. Систематизація її на заняттях. Індивідуалізація навчання дітей за їх інтересами. Зв'язок занять з іншими формами роботи.

Література [О. 1, 2, 4, Д. 1, 2, 3, 9, 10, 11]

Тема 11. Засоби фіксації знань про природу у дітей дошкільного віку

Необхідність фіксації знань дітей про природу. Ведення календарів природи і погоди: оформлення та зміст у різних вікових групах. Складання гербаріїв, різноманітних колекцій з природного матеріалу; методика використання під час закріплення знань дітей про природу. Повсякденні спостереження, праця і пошукова діяльність дітей у куточку природи в різні пори року. Проведення свят і розваг на природничому матеріалі. Значення, місце та методика організації свят природничого характеру. Співпраця закладу дошкільної освіти і сім'ї з питань формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку.

Тема 12. Планування та облік роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою в умовах закладу дошкільної освіти

Своєрідність планування роботи з ознайомлення з природою: врахування основних етапів засвоєння знань; передбачення використання методів, що забезпечують безпосереднє сприйняття об'єктів природи, інтеграція з іншими розділами програми. Вимоги до планування роботи з ознайомлення дітей з природою. Планування системи занять на сезон та повсякденної роботи з

ознайомлення дітей з природою. Місце індивідуальної роботи в плануванні. Форми планування педагогічного процесу: перспективний, календарний план. Значення обліку роботи в забезпеченні результативності навчально-виховного процесу, форми обліку.

Література [О. 1, 2, 4, Д. 1, 2, 3, 9,10, 11]

Змістовий модуль 5. Інноваційні засади формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку

Тема 13. Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку як проблема психолого-педагогічного дослідження. Інноваційні підходи до формування компетентності дитини за освітнім напрямом «Дитина в природному довкіллі».

Аналіз сучасних наукових досліджень. Педагогічні технології – організаційно-методичний інструментарій змісту дошкільної освіти.

Класифікація педагогічних технологій: традиційні технології, новітні технології. Авторські технології з проблеми формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку.

Тема 14. Інноваційні підходи до формування природничо-екологічної компетентності дитини за освітнім напрямом «Дитина в природному довкіллі». Методи формування екологічних уявлень: метод мислеобразів, метод екологічної лабіалізації, метод екологічних асоціацій, метод художньої репрезентації природних об'єктів, метод екологічної емпатії, метод екологічної рефлексії, ігровий метод. Авторські технології: технологія використання казки у формуванні основ екологічної культури дітей дошкільного віку (Г. Беленька, Т. Науменко); технологія використання пейзажного живопису у формуванні естетичного ставлення до природи (Г. Беленька, О. Половіна). Форми організації роботи вихователя щодо формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку (заняття з милування природою; заняття-подорожі; заняття-мрії, тематичні заняття, екскурсії, прогулянки тощо).

Література [О. 1, 3, 4, Д. 5, 6, 7, 8]

5. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назва модулів і тем	Кількість год. (денна форма навчання)					Кількість год. (заочна форма навчання)					Форма контролю	
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Семинарські	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Семинарські		СРС
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПРИРОДА КОСМОСУ. ПРИРОДА УКРАЇНИ.													
Тема 1.1.	Природа Космосу. Природні умови України	4	2	2			4					6	П
Тема 1.2.	Рослинний світ України	3	1	-	2		4					6	Д
Тема 1.3.	Тваринний світ України	3	1	-	2		4					6	Д
	Разом 22 год.	10	4	2	4		12					18	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. КУТОК ПРИРОДИ ТА ДІЛЯНКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ													
Тема 2.1.	Природне розвивальне середовище – складова формування еколого-природничої компетентності дітей	5	1	2	2		4		2			10	А

	дошкільного віку												
Тема 2.2.	Куток природи в закладі дошкільної освіти	5	1	2	2	-	6		1			10	МКЗ
Тема 2.3.	Ділянка закладу дошкільної освіти	6	2	2	2		6		1			10	МКЗ
	Разом 32 год.	16	4	6	6	-	16					30	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. МЕТОДИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПРИРОДОЮ.													
Тема 3.1.	Різноманітність і класифікація методів.	2			2	-	4					4	У
Тема 3.2.	Спостереження – основний метод формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку	6	2	2	2		6		2	2		8	ПК
Тема 3.3.	Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей дошкільного віку з природою	2		2	-		4				2	8	Д
Тема 3.4.	Практичні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	4	2	2	-		6		2			8	
Тема 3.5.	Словесні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	4	2	2	-		4		2			8	К
	Разом 42 год.	18	6	8	4		24					36	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ З ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ													
Тема 4.1.	Форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	4	2	-	2		6		2			8	ПК
Тема 4.2.	Засоби фіксації знань про природу у дітей дошкільного віку	3	1-	2	-	-	6		2			6	Т
Тема 4.3.	Планування та облік роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою в умовах закладу дошкільної освіти	3	1	2			6				2	8	МКЗ
	Разом 28 год.	10	4	4	2	-	18					22	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГО-ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ													
Тема 5.1.	Формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку як проблема психолого-педагогічного дослідження	3	1	-	2		10		2			12	ПК
Тема 5.2.	Інноваційні підходи до формування природничо-екологічної компетентності дитини за освітнім напрямом «Дитина в природному довкіллі».	3	1		2		10		2		2	12	А
	Разом 26	6	2	-	4	-	20					24	
	Разом 150	60	20	20	20	-	90	150	18	2		130	

Форми контролю: усне опитування – У

контрольні роботи – КР

перевірка конспектів – ПК

тестування – Т

кологвіум – К

есе – Е

дайджест – Д

презентація – П

моделювання конспектів занять (показ) – МКЗ

складання схем/таблиць – СХ/Т

анотації до наукових статей – А

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Тема 1. Природа Космосу. Природні умови України	2	–	–
2	Тема 2. Рослинний світ України	1	–	–
3	Тема 3. Тваринний світ України	1	–	–
4	Тема 4. Природне розвивальне середовище – складова формування еколого-природничої компетентності дітей дошкільного віку	2	2	–
5	Тема 5. Куток природи в закладі дошкільної освіти	1	1	–
6	Тема 6. Ділянка закладу дошкільної освіти	2	1	–
7	Тема 7. Спостереження – основний метод формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку	2	2	–
8	Тема 8. Практичні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	2	2	–
9	Тема 9. Словесні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	2	2	–
10	Тема 10. Форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	2	2	–
11	Тема 11. Засоби фіксації знань про природу у дітей дошкільного віку	1	2	–
12	Тема 12. Планування та облік роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою в умовах закладу дошкільної освіти	1	2	–
13	Тема 13. Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку як проблема психолого-педагогічного дослідження	2	1	–
14	Тема 14. Інноваційні підходи до формування природничо-екологічної компетентності дитини за освітнім напрямом «Дитина в природному довкіллі».	2	1	–
	Усього годин	20	18	–

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Базовий компонент дошкільної освіти: освітній напрям «Дитина в природному довкіллі». Сучасні дослідження Космосу	2	–	2
2	Моделювання куточка природи в дошкільному навчальному закладі	2	–	2
3	Оформлення ділянки дошкільного навчального закладу	2	–	2
4	Організація спостережень в природі з дітьми дошкільного віку	2	2	2
5	Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей дошкільного віку з природою	2	–	2
6	Презентація конспектів занять з організації праці в природі з дітьми дошкільного віку	2	–	2

7	Презентація конспектів занять з організації праці в природі з дітьми дошкільного віку	2	–	3
8	Гра як метод і засіб формування еколого-природничої компетентності дітей дошкільного віку	2	–	2
9	Презентація конспектів екскурсії та цільової прогулянки в природу з дітьми дошкільного віку	2	–	2
10	Організація практичної екологічно доцільної діяльності дітей в природі	2	–	2
	Усього годин	20	2	24

8. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Рослинний світ України	2	–	2
2	Тваринний світ України	2	–	2
3	Природне розвивальне середовище – складова формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку	2	–	2
4	Куток природи в закладі дошкільної освіти	2	–	2
5	Ділянка дошкільного навчального закладу	2	–	2
6	Різноманітність і класифікація методів.	2	–	2
7	Спостереження – основний метод формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку	2	-	2
8	Форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	2	–	2
9	Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку як проблема психолого-педагогічного дослідження	2	–	2
10	Інноваційні підходи до формування природничо-екологічної компетентності дитини за освітнім напрямом «Дитина в природному довкіллі».	2	–	2
	Усього годин	20	-	20

9. Теми лабораторних занять (не передбачено)

10. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Природа Космосу. Природні умови України	4	6	1
2	Рослинний світ України	4	6	1
3	Тваринний світ України	4	6	1
4	Природне розвивальне середовище – складова формування природничо- екологічної компетентності дітей дошкільного віку	4	10	1
5	Куток природи в закладі дошкільної освіти	6	10	1
6	Ділянка закладу дошкільної освіти	6	10	1
7	Різноманітність і класифікація методів	4	4	1

8	Спостереження – основний метод формування еколого-природничої компетентності дітей дошкільного віку	6	8	1
9	Використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей дошкільного віку з природою	4	8	1
10	Практичні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	6	8	1
11	Словесні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	4	8	1
12	Форми ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	6	8	1
13	Засоби фіксації знань про природу у дітей дошкільного віку	6	6	1
14	Планування та облік роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою в умовах закладу дошкільної освіти	6	8	1
15	Формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку як проблема психолого-педагогічного дослідження	10	12	1
16	Інноваційні підходи до формування природничо-екологічної компетентності дитини за освітнім напрямом «Дитина в природному довкіллі».	10	12	1
	Усього годин	90	130	18

11. Методи навчання:

Загальні:

Словесні методи навчання: евристична бесіда; пояснення, акроматична лекція, розповідь, інструктаж, робота з підручником.

Наочні методи навчання: ілюстрування (схеми, таблиці), демонстрування, самостійне спостереження.

Практичні методи навчання: моделювання занять, ігри, вправи, практичні й дослідні роботи.

Активні методи навчання: бесіда, дискусія, кейс-стаді (метод ситуацій).

Методи інформаційно-телекомунікаційних технологій: LMS (Learning Management System) програмні додатки для адміністрування навчальних курсів в рамках дистанційного навчання (Classroom, Prometheus, Quizlet, Udemy, EdX, Coursera, Brainly, Khan Academy, СК-12). WhatsApp, Viber, Telegram.

За характером пізнавальної діяльності:

– *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод: викладач організує сприймання та усвідомлення здобувачами освіти інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;

– *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;

– *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення);

– *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапно вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);

– *дослідницький*: викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

Методи навчання відповідно до програмних результатів:

ПР-1, 5 – навчальна дискусія; робота в малих групах, «займи позицію»;

- ПР-6** – лекція, навчальна дискусія, інструктаж; індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь»; презентація;
- ПР-7** – лекція, проблемне навчання, портфоліо; робота в малих групах; демонстрація, презентація;
- ПР-8** – індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація, «ток-шоу»;
- ПР-18** – навчальна дискусія; робота в малих групах, «займи позицію»;
- ПР-20** – лекція, проблемне навчання, портфоліо; робота в малих групах; демонстрація, презентація.

12. Методи контролю

- оцінка вирішення типових завдань;
- письмові контрольні роботи;
- усне опитування під час занять;
- оцінка презентацій, есе, дайджест по окремих темах дисципліни з використанням монографічної, періодичної, фахової літератури;
- оцінка моделювання занять;
- дистанційний контроль;
- іспит.

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
83–89	B	добре	
75–82	C		
68–74	D	задовільно	
60–67	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінки знань і вмінь:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90–100	A

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;
- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань.

Оцінка «відмінно» виставляється студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни і професії, яку вони набувають, виявили творчі здібності і використовують їх при вивченні навчально-програмного матеріалу. Відмінному рівню відповідає правильна й вичерпна відповідь на поставлене питання, в якій студент показав усебічне системне знання програмного

матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачено програмами дисциплін; уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83–89	B
	75–82	C

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка «5», але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «дуже добре» (83–89 балів, B) – вище середнього рівня з кількома помилками – виставляється студентам, які повністю опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою. Оцінка «добре» виставляється студентам, які показують систематичний характер знань з дисципліни і вміють самостійно поповнювати свої знання протягом всього навчання;

Оцінка «добре» (75–82 бали, C) – виставляється студентам, які опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою; таким чином, робота студентами виконана, але з певною кількістю помилок.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68–74	D
	60–67	E

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

Оцінка «задовільно» (68–74 бали, D) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконують завдання непогано, але зі значною кількістю помилок, ознайомлені з основною літературою, яка рекомендована програмою. Задовільному рівню відповідає у цілому правильна відповідь на поставлене запитання (завдання), якщо студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарата, показав недостатні знання літературних джерел. Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили на екзамені помилки при виконанні екзаменаційних завдань, але під керівництвом викладача вони знаходять шляхи їх подолання.

Оцінка «достатньо» (60–67 балів, E) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35–59	FX
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0–34	F

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

Форми поточного та підсумкового контролю успішності навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, письмове опитування.

Форма підсумкового контролю: іспит.

14. Навчально-методичне забезпечення дисципліни

№ з/п	Компоненти навчально-методичного забезпечення	Форма доступу
1.	Робоча програма навчальної дисципліни	
2.	Лекційні матеріали	
3.	Практичні завдання із методичними рекомендаціями до них	
4.	Лабораторні роботи із методичними рекомендаціями до виконання	
5.	Пакети тестових завдань	
6.	Завдання до самостійної роботи із методичними рекомендаціями до них	
7.	Список рекомендованих інформаційних джерел	
8.	Критерії оцінювання з навчальної дисципліни	
9.	Перелік питань до підсумкового контролю	

15. Рекомендована література

Основна література

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2021. С. 3–30.
2. Беленька Г. В. Дошкільнятам про світ природи: Діти четвертого року життя (молодший дошкільний вік): навч.-метод. посіб. К.: Генеза, 2018. 128 с.
3. «Дитина»: Освітня програма для дітей від двох до семи років. К.: Київ, ун-т ім. Бориса Грінченка, 2020.
4. Лисенко Н. В., Лисенко О. М., Мацук Л. О. Ознайомлення з природою та основи проєктологічної освіти дітей дошкільного віку. Київ : Видавництво Слово, 2019
5. Печка Л. Є. Зміст виховання особистості майбутнього педагога-дошкільника в здоров'язбережувальному середовищі педагогічного закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (В. 28)*, 2020. Дрогобич.
6. Печка Л. Є. Наступність в роботі закладу дошкільної освіти і початкової школи в упровадженні здоров'язбережувальних технологій в освітній процес. *«Освітні обрії» – науково-педагогічний журнал Івано-Франківського ІППО і ДВНЗ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 1 (Вип. 50)*. 2020, 61–68). Івано-Франківськ.
7. Печка Л. Є. «Ціннісне ставлення до здоров'я дітей: наступність у роботі закладу дошкільної освіти і початкової школи: монографія. 29,1 д.а. Витяг з протоколу № 10 засідання Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова від 29 квітня 2021 р., Київ.
8. Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія / за загальною 26. редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Оригінал, 2018. 724 с.

Додаткова література

1. Беленька Г. В. Дошкільнятам про світ природи: Діти п'ятого року життя (середній дошкільний вік): навч.-метод. посіб. К.: Генеза, 2016. 112 с.

2. Бобир В. Освітнє середовище дитячого садка: що врахувати під час самооцінювання. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №12.
3. Бобир В. Як оцінити освітнє середовище дитячого садка. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. №12. С.7-13.
4. Горопаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей. *Посібник для вихователів дошкільних закладів та вчителів початкових класів*. Рівне, «Волинські обереги», 2001. 212 с.
5. Горопаха Наталія Михайлівна. Методика ознайомлення з природою: *хрестоматія*. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 432 с.
6. «Дитина в дошкільні роки»: комплексна освітня програма: наук. Керівник К. Л. Крутий. Запоріжжя: ТОВ «ЛПДС» ЛТД, 2016. 160 с.
7. Дошкільнятам про світ природи: Старший дошкільний вік: навч. метод. посіб. К.: Генеза, 2013. 112 с.
8. Дошкільнятам про світ природи. *Діти п'ятого року життя*: навч. метод. посіб. К.: Генеза, 2013. 112 с.
9. Малишева Н. Як створити освітнє середовище, яке мотивує, активізує, зберігає та розвиває. *Практика управління дошкільним закладом*. № 1 (січень). 2021. С. 14-22.
10. Павлюк С. Мандруємо екологічною стежиною: дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі / упоряд. С. Ю. Павлюк, Л. С. Русан, Г. І. Колосінська. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 166 с.
11. Половіна О. А. Пізнавальні прогулянки з дошкільниками. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, 2017. 6. С. 25 –34.
12. Половіна О. А. Цільові прогулянки в природі: моральний аспект. *Палітра педагога*, 2017. 6 (104). С. 9 –11.
13. Тимофєєва О. О., Тимофєєв І. В. Кришталеві джерела: методичний посібник для педагогів та батьків з питань формування екологічної компетентності дошкільників. 2-е вид. без змін. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 214 с.

Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

1. Нормативно-правова база Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]: <https://www.google.com.ua/search?client=opera&q=Нормативно-правова+база+Міністерства+освіти+і+науки+України&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>
2. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник / О.Рома – The LEGO Foundation, 2018. – 44 с. URL: <http://nus.org.ua/news/mon-opublikovalo-posibnyky-z-vykorystannya-lego-u-pochatkovij-shkoli/>
3. Закон України «Про вищу освіту». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Закон України Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 року № 2628-III зі змінами та доповненнями.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
5. Базовий компонент дошкільної освіти від 12.01.2021
URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/novij-bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-zabezpechit-pidvishennya-yiyi-yakosti-ta-vidpovidnist-mizhnarodnim-standartam-sergij-shkarlet>
6. Лист МОН України «Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти на 2021/2022 навчальному році»: лист Міністерства освіти і науки України від 10.08.2021 №1/9-411.
URL <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-okremih-pitan-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20212022-navchalnomu-roci>
7. Лист МОН від 07.07.2021 № 1/9-344 «Планування роботи закладу дошкільної освіти на рік» <https://mon.gov.ua/ua/npa/planuvannya-roboti-zakladu-doshkilnoyi-osviti-na-rik>

8. Методичні рекомендації щодо взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців: лист Міністерства освіти і науки України від 11.10.2017 р. № 1/9-546. URL:

https://www.pedrada.com.ua/files/articles/1545/MON_546_Vzajemodija_ZDO_batka_my.pdf

9. Про затвердження примірного переліку ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 19 грудня 2017 р. № 1633 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-pereliku-igrovogota-navchalno-didaktichnogo-obladnannya-dlya-zakladiv-doshkilnoyi-osv>

10. Лист МОН від 16.03.2021 р. №1/9-148 «Щодо методичних рекомендацій до оновленого БКДО <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

11. Мультимедіа енциклопедія (про видатних філософів, психологів, науковців). http://webhp.kspu.edu/joomla/index.php?option=com_courses&Itemid=110<http://intellect-invest.org.ua>

Портал сучасних педагогічних ресурсів

<http://www.children.edu-ua.net> – Сайт «Діти України».

<http://www.ime.edu-ua.net/> – Інститут інформаційних технологій і засобів навчання АПН України.

<http://www.mon.gov.ua/> – Міністерство освіти і науки України – офіційний сайт

<http://www.nbu.gov.ua/LIBRARY/> – Бібліотека ім. Вернадського.